

QASHQADARYO VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI

“GLOBALLASHUV JARAYONIDA UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISH: NATIJA VA ISTIQBOLLARI”

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Qarshi-2025, 30-aprel

Ushbu to'plamdan respublikamiz ta'lim tizimida maktab o'qituvchilarining uzluksiz kasbiy rivojlantirish samaradorligini oshirishning zamonaviy strategiyalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, ta'limni transformatsiyalash sharoitida maktab o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini va mahoratini rivojlantirishning innovatsion yondavshuvlari, maktab o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishidagi xorij tajribalari va ularning tahlili, maktab o'qituvchilarining psixologik va pedagogik ko'nikmalarini takomillashtirishning zamonaviy yechimlari, uzluksiz kasbiy rivojlantirishda maktab o'qituvchilarining raqamli mahoratlarini oshirish masalalariga doir maqola va tezislar o'rin olgan.

Mas'ul muharrir:

N. Oripova - Qashqadaryo viloyati pedagogik mahorat markazi direktori

Tahrir hay'ati a'zolari:

Z. S. O'roqova
Z. Oqboyeva
G. Karimova
D. Abdiraxmonova
L. Sultonova
D. Absalomova
M. Narzullayeva
N. Sevastyanova
D. Ergasheva

- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida dotsenti, f.f.n.
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi
- Tillarni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi

Taqrizchilar:

O. Norov
O. Shukurov

***Qashqadaryo VPMM, filologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD), dotsent
Iqtisodiyot pedagogika universiteti professori,
f.f.d (DSc)***

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallar to'plami Qashqadaryo viloyati pedagogik mahorat markazi Ilmiy-metodik kengashining 2025-yil 7-mart 2-sonli yig'ilish qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

To'plamdan o'rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati va ilmiy dalillarning haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas'uldir.

© QashqadaryoVPMM, 2025.

ta'minlaydi, balki ularni hayotga tayyorlaydi, ijodiy va mustaqil fikrlashga undaydi. O'zbekiston ta'lim tizimida ushbu metodlarni kengroq joriy etish uchun o'qituvchilarni tayyorlash va resurslarni ko'paytirish zarur. Kelajakda interfaol metodlar ta'limning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. (2023). *Zamonaviy ta'lim metodlari bo'yicha qo'llanma*. Toshkent.
2. Qodirova, G. (2022). *Interfaol ta'limning psixologik asoslari*. "Fan va texnologiya" nashriyoti, Toshkent.
3. Vygotskiy, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
4. Xolmurodov, A. (2021). *O'zbekistonda ta'lim islohotlari*. "O'zbekiston" nashriyoti, Toshkent.

PEDAGOGLARNI KASBIY RIVOJLANISHIDA KOMMUNIKATIV KO'NIKMANING AHAMIYATI

Latibjonov Rahmatillo Abdurashid o'g'li
Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi
Pedagogika va psixologiya, ta'lim texnologiyalari
kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogning kommunikativ ko'nikmalarini pedagogik faoliyatdagi o'rni ko'rib chiqiladi. Kommunikativ ko'nikmaning shakllanishi faqat pedagogning muloqotdagi muvaffaqiyatiga emas, balki o'qitishning maqsad va vazifalarini amalga oshirishdagi muvaffaqiyatiga ham ta'sir qilishiga aniqlik kiritilgan. Pedagoglarning kommunikativ ko'nikmasini zamonaviy kasbiy tayyorgarlik sharoitida shakllantirishning samaradorligi ko'rsatilgan bo'lib, bu ko'p jihatdan muloqotda amalga oshiriladigan me'yorlar, qadriyatlar va munosabatlar, shaxsni muloqot subyekti sifatida qabul qilish, muloqot psixologiyasini bilishga bog'liqligi haqida fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kommunikativ ko'nikma, pedagog, pedagogik faoliyat, kasbiy rivojlanish, pedagogika.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль коммуникативных навыков педагога в педагогической деятельности. Уточняется, что формирование коммуникативного навыка влияет не только на успех педагога в общении, но и на его успешность в реализации целей и задач обучения. Показана эффективность формирования коммуникативных навыков педагогов в условиях современной профессиональной подготовки, высказаны мнения о том, что это во многом зависит от норм, ценностей и установок,

реализуемых в общении, восприятия личности как субъекта общения, знания психологии общения.

Ключевые слова: коммуникативные навыки, педагог, педагогическая деятельность, профессиональное развитие, педагогика.

Annotation: this article examines the role of the communicative skills of an educator in pedagogical activity. It is clarified that the formation of communicative skills affects not only the success of the educator in communication, but also the success of teaching in the implementation of its goals and objectives. The effectiveness of the formation of the communicative skills of educators in the conditions of modern professional training is indicated, which is largely due to the norms, values and attitudes that are carried out in communication, the perception of the individual as a subject of communication, the knowledge of the psychology of communication.

Keywords: communicative skills, pedagogical, pedagogical activity, professional development, pedagogy.

Kommunikativ ko‘nikma – bu insonning o‘z fikrlarini aniq va samarali tarzda ifodalash, boshqa odamlar bilan o‘zaro aloqada bo‘lish, shuningdek, muloqotda yuzaga kelgan turli vaziyatlarga moslashish qobiliyatidir. Kommunikativ ko‘nikmalar nafaqat so‘zlashuv qobiliyatini, balki tinglash, tushunish, hissiy reaksiyalarni boshqarish va muloqotdagi boshqa ishtirokchilarning ehtiyojlarini hisobga olishni ham o‘z ichiga oladi.

Kommunikativ ko‘nikmalar quyidagi asosiy elementlarni o‘z ichiga oladi:

1. **Verbal ko‘nikmalar** – so‘zlashuvda, nutqda aniq va samarali muloqot qilish, to‘g‘ri so‘zlar va iboralarni tanlash.
2. **Noverbal ko‘nikmalar** – mimika, qo‘l harakatlari, tana tili, yuz ifodalari kabi nutq bo‘lmagan vositalar orqali his-tuyg‘ularni va fikrlarni ifodalash.
3. **Tinglash ko‘nikmalari** – boshqalar gapirayotganda ularni diqqat bilan eshitish, tushunish va javob qaytarishda tegishli reaksiyalarni bildirishi.
4. **Emotsional intellekt** – o‘z hissiyotlarini boshqarish va boshqalar bilan empatiya o‘rnatish orqali samarali aloqada bo‘lish.
5. **Ijtimoiy qobiliyatlar** – ijtimoiy vaziyatlarni to‘g‘ri baholash, shaxslararo muammolarni hal qilish va turli ijtimoiy guruhlarda muvaffaqiyatli muloqot qilish.

Kommunikativ ko‘nikma nafaqat individual muvaffaqiyat uchun, balki professional faoliyatda, xususan pedagogik sohada ham juda muhim hisoblanadi. O‘qituvchilar va boshqa pedagoglar o‘zlarining kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantirib, talaba va o‘quvchilar bilan samarali aloqalar o‘rnatishi, ularning ehtiyojlarini tushunishi va o‘qitish jarayonini muvaffaqiyatli olib borishi mumkin.

Pedagog kasbining murakkabligi haqida. Pedagog kasbi juda murakkab kasblardan biridir. Asrlar davomida to'plangan pedagogik nazariya, tarbiya qanday amalga oshirilishi kerakligi haqida g'oyalar, ko'pincha kundalik amaliyotda aniq javoblarni bermaydi. Shuning uchun kelajakdagi o'qituvchiga turli pedagogik vaziyatlarda mustaqil ravishda yechimlar topishni o'rganish, professional kompetentsiyani shakllantirish kerak. Pedagogning kommunikativ yo'nalishining xarakteri, ma'lum darajada, uning professional imkoniyatlarini va kompetentsiyasini, pedagogik muloqotning umumiy uslubi va darajasini, muloqot natijalarini aniqlaydi, bu natijalar o'zining belgilangan maqsadlariga erishish darajasi sifatida tushuniladi. Ko'plab pedagoglar muloqotda avtoritar uslubni afzal ko'radilar, bu eng salbiy shakllarda o'z fikrlarini va irodasini boshqalarga majburlashga, agressivlikka, muloqotga nisbatan asosiy qobiliyatsizlikka olib kelishi mumkin. Aksincha, pedagogning ijtimoiy-kommunikativ qobiliyati imkoniyatlar va qobiliyatlarni optimal ravishda amalga oshirishga, kontaktlardan zavq olishga, o'z kuchiga bo'lgan ishonchni oshirishga yordam beradi. Pedagogning faoliyatida kommunikativ jihat muhim o'rin egallaydi, lekin kommunikativ ko'nikma – bu nafaqat yosh pedagogning muloqotdagi muvaffaqiyati, balki o'qitishning maqsad va vazifalarini amalga oshirishdagi muvaffaqiyatidir. Masala shundaki, ko'plab yosh pedagoglar o'qitish metodikasini yaxshi egallagan bo'lsa-da, ular o'quvchilar va pedagogik o'zaro aloqaning boshqa ishtirokchilari bilan munosabatlarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlashda zaifdirlar. Bunga ko'plab sabablar bor, asosiysi shundaki, pedagogik oliy o'quv yurtida o'qitish metodikasiga o'rgatadilar, ammo muloqot psixologiyasiga, yosh pedagoglarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga kam e'tibor beriladi. Pedagogik ko'nikmalar, shaxsning muvaffaqiyatli faoliyatni bajarish uchun zarur bo'lgan sifatleri sifatida ta'riflanadi.

Pedagogning kommunikativ qobiliyati kommunikativ ko'nikmalar va malakalarga ega bo'lishni taqozo etadi. Pedagogning kommunikativ ko'nikmalariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- emotsional aloqani o'rnatish, muloqotda tashabbusni qo'lga kiritish ko'nikmasi;
- o'z hissiyotlarini boshqarish ko'nikmasi;
- kuzatuvchanlik va diqqatni o'zgartirish qobiliyati;
- ijtimoiy persepsiya, ya'ni talabaning psixologik holatini tashqi belgilar orqali tushunish;
- talabalarga o'zini «ko'rsatish» ko'nikmasi;
- nutq (verbal) va nutq bo'lmagan (noverbal) kommunikatsiya ko'nikmalari va boshqalar.

Ushbu ko'nikmalar va qobiliyatlar o'zaro jamlanib, pedagogik muloqot texnikasini tashkil etadi yoki pedagogning kommunikativ madaniyatining texnologik tomonini tavsiflaydi.

Barcha kommunikativ ko'nikmalarni to'rt guruhga ajratish mumkin:

- tashqi muloqot sharoitlarida tez va to'g'ri yo'naltirish ko'nikmasi;
- nutqni to'g'ri rejalashtirish ko'nikmasi, ya'ni muloqotning mazmuni;

– mazmunni yetkazish uchun mos vositalarni topish ko‘nikmasi (to‘g‘ri ohang, kerakli so‘zlar va hokazo);

– orqa aloqa (feedback)ni ta’minlash ko‘nikmasi.

Pedagogning kommunikativ qobiliyatining yuqori darajada rivojlanishi quyidagi jihatlarning mavjudligini taqozo etadi:

1. Ekspressiv ko‘nikmalar va qobiliyatlar:

- nutqning ifodaliligi;
- qo‘l harakatlarining ifodaliligi;
- mimikaning ifodaliligi;
- tashqi ko‘rinishning ifodaliligi.

2. Perseptiv ko‘nikmalar va qobiliyatlar:

- o‘quvchilarni tushunish ko‘nikmasi;
- o‘quvchilar bilan aloqa o‘rnatish ko‘nikmasi;
- o‘quvchilarning to‘g‘ri obrazini tuzish ko‘nikmasi va boshqalar.

Turli muloqot uslublari mavjud bo‘lib, ularni qo‘llash pedagogning kommunikativ kompetentsiyasini sezilarli darajada oshiradi. Professional nutq muloqotida odatda quyidagi kommunikativ o‘zaro ta’sir uslublari ishlatiladi: rasmiy-ishbilarmon, ilmiy, publitsistik, kundalik (suhbat) nutqi.

Professional pedagogik muloqotning sifatli xususiyatini ajratish pedagogning boshqa odamlar bilan o‘zaro munosabatlarni amalga oshirish qobiliyatlari, fikrlar, his-tuyg‘ular, istaklar mazmunini qabul qilish, tushunish, o‘zlashtirish, yetkazish qobiliyati sifatida pedagogning ijtimoiy jihatdan muhim ko‘rsatkichini ko‘rsatadi.

Nutqiy xulq-atvor haqida gapirganda, o‘quv nutqi kabi tushunchani ham inobatga olish zarur. O‘quv nutqining maqsadi bilimlarni uzatish, ko‘nikmalar va malakalarni shakllantirishdir. Ishbilarmon nutq ishlab chiqarish masalalarini hal qiladi, suhbat nutqi kundalik hayotimizni tashkil etadi, ilmiy nutq esa tor doiradagi mutaxassislarga yangi bilimlarni taqdim etadi, maslahat nutqi esa ma’lum qaror qabul qilishga undaydi, bu yerda bilim uzatish asosiy omil emas. O‘quv nutqida nafaqat bilimlar uzatiladi, balki ularning tekshiruvi ham amalga oshiriladi. Shu tarzda, o‘quv materialini ko‘p marta qayta o‘ylab, aytiladi.

O‘quv nutqini optimal olib borish bir qancha masalalarni hal qilishni taqozo etadi, jumladan:

1. O‘qituvchi qanday bo‘lishi kerak?
2. O‘quvchi qanday bo‘lishi kerak?
3. Darsga tayyorgarlik qanday bo‘lishi kerak?
4. Ta’limning mazmuni qanday bo‘lishi kerak?

5. Darsning hissiy tomoni qanday bo'lishi kerak?
6. O'qituvchining nutqini qanday olib borish kerak?

O'qituvchining kommunikativ ko'nikmasi xususiyati uning shaxslararo bilim, shaxslararo munosabatlar, mantiq va argumentatsiya qonunlari, professional nutq etiketi, kommunikatsiya texnologiyalari sohasidagi nazariy tayyorgarlikda yotadi. O'qituvchining kommunikativ ko'nikmasi, bu yetarlicha shakllangan professional bilimlar, kommunikativ va tashkiliy ko'nikmalar, o'zini nazorat qilish, empatiya, verbal va noverbal o'zaro ta'sir madaniyati jamlanmasi sifatida tushuniladi.

Pedagogik faoliyatda kommunikativ ko'nikmalar o'zaro tushunish va hamkorlikda ishlash uchun qulay muhitni yaratishga yo'naltirilishi kerak. Kommunikativ ko'nikmalarning zaif rivojlanishi yoki ularning yo'qligi, pedagogik faoliyat bilan shug'ullanuvchi odamni og'ir xatolarga, qiyin bartaraf etiladigan nizolarga, professional muvaffaqiyatsizlikka va samarasizlikka olib keladi. Ko'pincha, kommunikativ ko'nikmaga ega pedagoglar — bu jamoaning tan olingan yetakchilari bo'lib, ular jamoani tashkil eta olishadi va nizolarni hal qilishda yordam berishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. 2003. №10. С. 51-55.
2. Поливанова К. Н., Рубцов В. В., Марголис А. А. Первый научно-экспертный семинар «Новое детство» // Психологическая наука и образование. 2019. Т. 24.
3. Лузянина Л. Л. Ценностное отношение к обучаемому как компонент коммуникативной культуры учителя // Вестник Омского университета. 1999. С. 116-118.
4. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. 2003. №10. С. 51-55.

BOSHLANGICH TA'LIMDA INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIMNING ROLI

Qashqadaryo VMPP Maktabgacha, boshlang'ich va
maxsus ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Qurbonova Xusnora

Annotatsiya: *Hozirgi kunda boshlang'ich maktab ta'limini integratsiya qilish haqida ko'p gapirilmoqda. Bu tushuncha kichik maktab o'quvchisi atrofidagi olamni bir butunligicha qabul qilish, uning uchun tabiatshunoslik, rustili, musiqa va boshqa o'quv fanlari nomi emas, balki atrofidagi olam obyektlarining tovushlar, ranglar, hajmlarning turli-tumanligining qiziqarliligi bilan harakterlanadi.*

Аннотация: *В настоящее время много говорят об интеграции начального школьного образования. Для этого понятия характерно восприятие окружающего мира младшим школьником как целостного целого, причем для него важны не названия естествознания,*